

HOGY VAGY, DANILO?

Regényrészlet

KONRÁD GYÖRGY

Ezt a most következő könyvet, amelynek egy szellemes cuvée-t fogyasztva, ezt a címet adtam, így nagybetűkkel: CUVÉE.

Én is úgy rakom össze különböző szövegrétegekből, ahogy a borász különböző borfajtákból komponál.

Az utasról szól, egy elmenő alakról, aki némelykor a Kalligaro nevet viseli, és aki velem sok rokon vonást mutat, tegezi, biztatja, kineveti, hergeli, és a pokolba küldi magát.

Néha én beszélek róla, néha ő önmagáról, elvégre saját magában ő az otthonosabb, más szóval az én olykor ő lesz, ha úgy esik jól.

Kalligaro életviteléhez tartozik a nyilvános gondolkodás: arról beszél, amiről kérdezik, nem hasal.

Vendégmunkás és vándorelnök, idős férfi, akinek tovább kell mennie, és közben járhatja az eszét a valamivé növvő szinte semmin.

Megy a tolla után, és megsejt emberi állapotokat, mindennap kötelességteljesítés, csinálni és nem beszélni róla, hódolat a gyakorlat előtt.

Berlinben áll a Spree-parton egy hatalmas sárga fűzfa alatt, a földet is elborítja a földre hullott levelek sárga szőnyege.

Ez a folyó alig mozog, hangzatos nevű hajók, mint *A Spree Királynője*, viszik fel és alá a turistákat, kis motoros hajók családi szórakozásra mennek, egy férfi fél kézzel a kormányt fogja, a másikkal a kávésbögréjét.

Kalligaro autóbuszra vár, a levegőben mozdulatlanul lebeg egy szitakötő, a fű sárga, száraz, a fenyők ernyedten lógtatják az ágaikat.

Ápolt villák előtt nyitott sportkocsiban bajszos fiú, piros nadrágos lány.

Egy vadgesztenyefa alatt egy öregasszony mozdulatművészetet tanít, a barátnője, egy másik fehér hajú, idős nő csukott szájjal, szigorúan nézi egy padról.

Itt a közelben, a Miquelstrassében lakott doktor Kafka, Kalligaro az utazásról beszélgetne vele, ha mellé ülne.

Az utazás fölény azzal szemben, akit és amit elhagyunk, de kisebbrendűségi érzés azzal szemben, ahova megérkezünk, tudatlanság, nem odatartozás, függő vendégség.

Ez az utazás most nem a gyerekkori elmenekülés, hanem kirándulás a nagyvilágba, módot ad rá, hogy a fejünkbe szálljon a máshollét és a hazamenés mámore.

Az idegen helyekkel Kalligaro ugyanolyan képzeleti viszonyban van, mint az idegen nőekkel.

Lát az ember egy szállodai reggelizőhelyiségben egy nőt, és el tud játszani azzal a gondolattal, hogy milyen is lenne, ha most ő ülne annak a férfinak a helyén, ha most ő jönne le a párjával, ezzel a nővel a szobájukból a reggelizőhelyiségbe, ahol egy tálalóasztalon minden, amit az emberek reggelenként enni szeretnek, ki van téve.

A hölgy elkezd táplálkozni, és mond valamit a párjának, de jó, hogy Kalligarónak nem vele kell a napját eltölteni, bár a hölgy kifogástalanul *nett*.

Retúrjegyet váltott a következő könyvre, az is körjárat el, indulás belezárkózni, aztán valahogy próbáljon épkézláb kívánszorogni belőle.

Belekeveredik egy új könyvbe, kioldódik belőle, és zsupsz, bele egy másikba!

Kalligaro egyik pólusa az elnök, a másik a remete.

A legegyszerűbb ott lennie jól, ahol éppen van.

Az otthonossághoz elég egy lámpa fényköre a szállodaszobában, ha már lepakolta az összes bőrmappát és egyéb szükségtelen holmit az asztalról, és ha sikerült arról is megfeledkeznie, hogy vele szemben egy tükör van.

Akkor van a legjobb formában, amikor nézelődik.

Kalligaro kipróbálja az új zsebmagnóját, azt a folyamatot hagyja megtörténni, amit régen rohanatnak nevezett, amelyben az írás nem

gátolja a szöveg alakulását, mert a megformált gondolat sebessége eléri a folyamatos élőbeszédét.

A nyelv mindenesetre gyorsabban forog, mint a toll.

Az elmúlt években Kalligaro az ingázó nézőpontot választotta, mint a megértés leginkább célravezető módszerét.

Az utas vállalja a kockázatot, nem keresi a legnagyobb biztonságot, tudva, hogy gyakran azokból lesznek okatlan mészárlások áldozatai, akik biztonságigényből behúzódtak a falujukba.

Az élet beszövi a véletleneket, és azokból erkölcsi szükségességet csinál.

Hogyan is lehetne igazán igaza, ha egyszer senki senkit sem hagy jóvá egészen? Az ítélkező ember szeret haragudni, Kalligaro pedig idegesíteni szokta azokat, akik mások megtámadásában lelik gyönyörűségüket.

Az istenit a megértéssel azonosította, és ezért Japánban, amikor egy ginkófa alatt megkérdezték, hogy mi az ő filozófiája, a komprehenzionizmus szóval, ezzel a szörnyszülöttel válaszolt, mivelhogy ilyen esetekre a latin szavak használata a legmegfelelőbb.

A megértés vallása? A megértés legalább annyira könyörtelen, mint könyörületes.

Tisztás, vízpart, sárga és lila vadvirágok, viharra ítélt halálos vízfelület.

A szövegei által léteznek, többnyire az írottak, néha azonban az élőszóval rögtönzöttek által.

Kapott dicséretet és jókívánságot eleget, szidalmat is kapott valamennyit, elég szó esett már róla.

Most hagyjuk ezt az embert még egy darabig jönni, menni, szerepelni. Appolinaire is azt mondja, ha lenne négy tevéje, bejárná és megcsodálná a világot, neki sem volt négy tevéje, Kalligarónak sincsen, de azért úgy rendezte az életét, hogy elmeheessen és visszatérhessen, hogy kibontakozzon és visszacsukódzon, mivel a magányra és az eltávolodásra legalább annyira szüksége van, mint az együttlétre.

Ha nem engedné meg magának a mozgékony és feszültséggel teljes időmúlást, akkor egyszer csak megdermedne.

Ha az orra hozzáér a tárgyhoz, akkor nem látja, elmegy és visszajön, belső szemének ez a kameramozgása nagyít-kicsinyít, elfeledtet és újra fölfedez.

Kalligaro úgy észleli, hogy ő csak addig van, ameddig megy, ameddig működik, ameddig bírja a lábát a térben előretolni, elmegy, hogy visszajöhessen, ez az önmagát megszüntető, eltörlő mozgás Kalligaróban megnyugvást kelt.

A hónap végén Kalligaro felül a gépre, és célirányosan viselkedik, megy a gyalogjáró a felhők fölött, el valahova, és onnan vissza. Csak már induljon el a körhinta, csak már szóljon a gépzongora, és forogjunk, és kerengjünk!

Kalligaro szemezget egy pohár vörösborral, ki kellene nyúlnia érte, mozdulatával útba ejti azt a gyufaskatulyát, amelynek a tetején, egy fényképen Ernst Bloch filozófus rágyújt a pipájára. Kis szemüveg teszi bagolyszerűvé az arcát, a pipafüst eltakarja a száját, figyeli a föllobbanó gyufalángot. Bloch mindig a jövőre, a reményre akarta irányítani önmaga és mások gondolkozását, nem adott teret a múltnak, a kétségbeesésnek, a halálnak, ami intellektuális hiba. Kalligaro nem élvezheti az életet a halál előíze nélkül.

Volt néhány házasság, több fészekalja gyerek, aztán jöttek az unokák, és még él, még húzni akarja, megúsza itt is, ott is a nagyobb csapásokat, amelyek a többieket nem kerülték el.

Nagy egyszerűsítő, beéri a faág mozgásával az ablak előtt, beéri Budapest összes tömegközlekedési útvonalával, mindenre felszáll, mindehhez joga van, elmúlt hatvanöt éves, ingyenesen utazhat villamoson, buszon, hajón és vonaton, esetlegesen felszáll és leszáll, a végállomásig és vissza, minden város megérdemli, hogy legyenek csodálói. Néha megszáll vagy megalszik valahol vidéken.

A minimáltér is nagy tér, de most mégis hódítóútra indul, bejárja Budapestet, ez a kalandja.

Egyszerűbb estéknént a saját ágyában éjszakázni, a saját családját meglátogatni, és másnap reggel a saját életrajzában felébredni.

A kaland naponta megismételhető, őrzját birtokunk határán.

Küzdelem az életkör összehúzódása ellen.

Minden reggel fürödni és tiszta fehérneműt váltani, a vasalás elengedhető, olykor a borotválkozás is, ilyenkor élvezetesen dörgölgetjük az állunkat.

Menjünk messzire, hogy ne legyünk vén trottyok, menjünk megmagyarázhatatlan és némileg eszelős vándorutakra.

Falun jól elvagyunk egymás mellett, két szomszédos ház között nincs más csak néhány gyümölcsfa, meg a kutya.

Az öregasszonyok is elvannak egymás mellett, bottal sántikálnak, nehéz test, görbe test, bajos cipelni, de az én látótávoloromban nem jön senki, itt csak némi levélrezgés a mozgás.

Restellem, hogy számomra ez az embernélküliség a boldogság képe, ezért nem vágyom semmilyen közkedvelt nyaralóhelyre, ezért csak egy kevesek által fölkeresett és tiltott bányatóban úszunk.

A nagy test-tér körülöttünk és valamelyes háborítatlan magány jelenti a boldogságot, és nem hinném, hogy csak a magas kor miatt.

A tónál az egyik lábteniszezik, a másik pillangózik a vízben, vagy homokból krokodilt formáz.

Szőlősdombok, templomtornyok, falusi kocsmák, vasúti átjárók, vegyesboltok között haladunk, a kéményekből még nem száll föl a füst, fordulékony szelek ingatják az ágakat.

Helyreállítok helyszíneket és időszelvényeket, a regény mai cselekménye a budapesti körséta.

Ha a nagyvilág isten regénye, feltételezhető, hogy a szerző egyetlen figurától sem tagadja meg az elemi megértést.

Nem lenne pontosabb isten helyett vak alakulást mondani.

Percenként elvesztem az egész világot, senkit sem vesztettem el.

Járjuk körül a földet, azután hagyjuk el, és a testünkben is lépünk ki.

Bolyongás Budapesten és a nagyvilágban, a városok az agyamban egybeérnek. Nagyzolás után hazamenés fáradtan a párunkkal a vendégségből, haza a nagy társaságból, és azután ki-ki megy a saját szobájába.

Hány helyen laktam! Minden szállodaszobájában át tudtam adni magam az otthonosság élményének.

Mint a giliszta gyűrűi, mint a kürtőskalács gyűrűi, ilyenek ezek az egymásba kapcsolódó körjáratok.

A gyerekek elmennek a világba, aztán hazajönnek.

A halászcsonakok reggel kifutnak a nagy vizekre, este összegyűlekeznek a kitőtőben.

Életvonal-kutató vagyok, és a saját életrajzomat kutatási témának minősítem, az írás által köztulajdonná tettem.

Ha már por alakban valahol itt a környéken békéhez jutottam, bárki hozzányúlhat az életrajzomhoz.

Minden, ami történt, bennem kell hogy lappangjon; az emlékezetből többet lehet kihorgászni, mint hinném.

Kerestem a választ arra a kérdésre, hogyan éljek, mit tegyek, mindenki ilyesmit keres, a saját életének az igazságát.

Az én életem nem volt vereség, inkább válasz egy kihívásra, egy feladat megoldása.

A kihívás kintről jön, a történelemből, a véletlentől, felsőbb hatalmak akaratából, a sors játékából.

Gondolhatom, hogy nincsen semmilyen felsőbb akarat, csak a sajátunk, a környező emberi akaratok átláthatatlan erdejében.

Ha a sors se nem jó, se nem gonosz, mert minden értéktartalomtól mentes, mert a sorsnak nincsen erkölcse, akkor nem bízatsz meggondoltan abban, hogy a jó elnyeri a jutalmát, a rossz pedig a büntetését, noha elvétele ez is megesik.

Ha nincs magasabb hatalom, akkor annak a szerepét az emberi gondolatvilágnak kell betöltenie, vagy akár egyes személyeknek.

Beszéljünk magunkról úgy, mintha valóban látnánk önmagunkat magasból és mélyből egyaránt.

Az van, amit az emberek előidéznek, az van, amit mi magunk művelünk.

Nyomottak voltunk az alattomos honvágytól – ki tudja, hova?

Szenvedélyes villongások csaptak fel a bensőségesen összefonódott társaságban, és büszkeség tárgya volt, hogy milyen merész tagjai vannak, majd egy hangulatváltással elkövetkezett a merészek ócsárolása, az érzelmes gonoszság, a rokoni erkölcsszapulás, az összetartozáson belüli rosszmájúság, azután ez is alábbhagyott, és átadta helyét a humoros ráhagyásnak.

Nem kemény, hideg, tartós ellenségesség volt ez, hanem csak a megszólás gyönyöre, ami nélkül unatkoztunk volna.

Ez a könyv a távollétról szól, elfogadni mind a szétszórátást, mind az összegyülekezést, így – ingázva – tartozunk össze.

Így lesz egy nép legyőzhetetlen, mert a maga különállásában is tartja az összetartozást a többiekkel; kisebbségeknek ez a szétrajzó összetartozás a stratégiája, hol a szétszóródás, hol meg az egybegyűlés van napirenden.

Urunk és parancsolónk ez a mindennapos dialektika a fölkelés és a lefekvés, a kezdet és a vég lélegző összetartozása.

Nem sérti egymást a nekilendülés és az elfáradás, a megtáltosodás és az elbutulás eszméje.

Ezzel az énnel, amely rendelkezésemre áll, vagyis velem szembe van helyezve egy sokarcú te.

Ebben benne van a feleségem, az anyám, a gyerekeim, a barátaim, az emberek körülöttem, itt Budapesten, vagy szerte a világban.

Halottakkal is ott folytathatjuk a beszélgetést, ahol abbahagytuk.

Ha István (negyvenhárom éve halott, velem egykorú) unokafivérem és barátom most becsengetne, ugyanolyan alaposan beszélgetnénk, mint ahogy ezt ötven évvel ezelőtt tettük.

István használná a szemét, figyelmesen körülnézne, és gondolkozna azon, amit tőlem hall, okos, lényegre törő kérdéseket tenne fel.

Mostanában tapasztaltam, hogy régi barátokkal, diáktársakkal milyen könnyen és természetesen folytatódik a beszélgetés közel fél évszázados szünet után; a közös eredet erős intimitást szül.

Minden adományt köszönök, minden nekem juttatott teret, falut, mezőt, világvárost, mindennek örülök, amit te adsz, mondtam egy fiatal hölgynek, akit már vagy negyedszázada közelről ismerek.

Ez, ami van, ez is nagy tér körülöttem, de még az is, amit az ablakból látok, és még ez a beszédlehetőség is elég nekem, amennyit Picur kutyához intézek. Nekem úgy rémlik, hogy érti, amit mondok neki, Picur mesternek szólítom, irigylésre méltó szagműveltségről ad sétáinkon tanúságot.

Legfőbb öröme azonban abban telik, ha a messzire dobott teniszlabdáért vad vágatában eliramodhat, elkapja még a pattogása közben, és diadalmasan hozza vissza, de még tartja a foga között, nem adja nyomban át, ki kellene húzni a szájából, én nem húzom, egy idő után leteszi a lábam elé, és megbökdös.

A házban mindenki jóllakott, Áron fest egy cica-sárkányt, Zsuzsi rengeteg kicsi copfba fonatta a haját, Józsi Keszthelyen ötödmagával vitorlástáborban van.

Egy kisebb fiú, Jancsi azt mondja, hogy a tizenöt éves Józsi a legrosszabb, esténként kaszinózik, biliárdozik, és a közös szálláshelyükre késő este nagy csapat lánnyal állít be.

Lehet, hogy Józsit az fogja megóvni a szerelem megpróbáltatásaitól, hogy rendszerint egy csomó lány veszi körül, így aztán legszívesebben visszahúzódik a barátságos magányba.

Kimegyünk, ugye, Picur mester, kimegyünk a kert végére, a háztól úgy ötven méterre, ahol már nincsen körülöttünk semmi sem, csak amit magunkkal hoztunk.

Vannak körülöttem emberek, minden jót kívánok nekik, tudtommal nem gonosztevők, perben-haragban nem állok velük, ennél fogva, mindekire áment mondok, legyenek csak olyanok, amilyenek, adjon nekik a sors e világi békét és nyomáscsökkenést, egyensúlyt a külső és a belső nyomás között, amelyben jól lehet lélegezni, és az agyunk szorgalmasan lüktet.

Bókol a szelídgesztenye és a babérmeggy, baloldalt meg a mogyoró, jobbról diszkréten megnyírva a bodza, jóakarátú lények.

Nekik is hozzájuk illő körjáratokat kívánok, a napok ringlispíljét, és az év ívének a berepülését.

Magamról sem állítanám, hogy eljutottam a vágytalanságig; kivezettem ide a köviskóhoz a villanyáramot, hogy a többedik elektronikus jegyzetfüzetbe (notebook) nyomhassam bele a szöveget.

Kettőt már elloptak, viszik a mondatokat a tartállyal együtt, nem a szöveg kell nekik, csak a gép.

A rendőrök még a régi rendben szubsztancia-tisztelőbbek voltak.

Így degradálódtak nevetségessé a nyavalyáink, mellőlem lopták el a gépet a szobámból, abba szépen besétálva, miközben én a kivilágított szobában, a harsogó rádió mellett hortyogtam.

Remek fogása volt annak a minden bizonnyal fiatal személynek, aki még Jutka szobájába is benézett, és az ő gépét is a hóna alá fogva kisétált a csendes falusi utcába, ahol már várta a szomszéd ház előtt egy autó.

Ez elővigyázatra int, ments el, nyomtass ki mindent, őrizd meg a munkádat. Mivelhogy csak a nemzés, és nem a kihordás által vannak gyerekeim, azt oltalmazzam kétes szeretettel, ami a fejemből kijött, agyi emanációimat.

Férfiszerencsétlenségünket a számítógépistennek való behódolással takargatjuk.

Kalligaro az a harmadik személy, akire ráadjunk önmagunkat, mint egy kabátot, akinek átengedjük a poggyásunkat, cipelje, hiszen a viselésére önmaga vállalkozott.

Az ember ebben a korban, hetvenen túl szívesen továbbad, hagyatkozik, passzolja a labdát egy gyorsabb csatárnak, a másik elé teszi az esélyt és a tányért.

Kalligaro nemcsak hogy beéri a továbbadó szerepével, de cinkosa is lett a körforgásnak, szereti.

A forgóajtón bemegy és kijön rajta, nem marad odabenn túl sokáig, hajtja a kényszer.

Elutazások és visszatérések, fellendülések és lehanyatlások, neki az őszi hervadás nemcsak a tavaszi zsendülés reményében tetszik.

Kalligaro úgy döntött, hogy víg nyugdíjasként körbeutazza az országot, reggelenként kimegy valamelyik pályaudvarra, és elvonatozik valahova egy kis oldaltáskával.

Nem tudja, mit keres, valószínűleg semmit, talán azt kereste, amit talált.

Az is elég, ha felsétálnak Jutkával a kápolnához vagy az oroszlános kúthoz. Pattanjon csak Józsi a hangsebességnél is gyorsabb könnyű biciklijére, amelyet az ócskapiacon vett a cigányoktól, akik ezt nem biztos, hogy szabályosan vásárolták.

Orgazda lettél, Józsikám, mondom, ő meg édesen mosolyog.

Jól van a bőrében, elrohan teniszezni vagy szélvitorlázni vagy focizni vagy kaszinózni vagy egy lánycsapatot valahova hívni.

Az ötven körüli teniszpartnerek ötöle más jelzőt úgysem kaphatnak, mint azt, hogy béna, nem bírják a mozgást.

Mi érdekes van a fiatalok számára az én fatalizmusomban?

Erre csak annyit válaszolnék, hogy minden helyzet élvezhető, ha nyitva tartjuk a szemünket.

Kalligaro öröksége elég vegyes, jó is, rossz is, elfogadja az egészszet a családjával, a személyi adataival, a véletlenekkel, a kellemetlenségekkel együtt, ez jutott neki, ennyi telt ki tőle.

A Herr Professor talán még kap egy kört.

Mennyi az? Hét év? Tíz év?

Még egy ciklusra jelölteti magát. Nem elnökségre, hanem életre.

Talán csak ez után a haladék után kell bevonulnia a mennyei laktanyába.

Azt a kört, amit a faluban őgyelegve és néhány célpontot meglátogatva körülrajzol, még át bírja tekinteni.

Ebbe nem tódulnak be komisz idegen akaratok, csak udvarias meghívások.

Most nem dübörögnek az ablak alatt a megszálló csapatok járművei. Örvendezhet, hogy bár kétszeresére dagadt fel a képe egy darázscsípéstől, végül is néhány szteroidos injekció és némi borogatás után három nap múlva lelappadt, egyszóval minden csípés elmúlik.

Nevetséges apróságok végezhetnek velünk, összecserélhetünk gyógyszereket, és isten veled, élet.

Kifoghatunk magunkkal szemben egy éppen elalvó teherautó-sőfőrt, épp ezért minden sorompónál hálálkodhatunk, hogy milyen pompás, lám, nem ütköztünk össze egy mozdonyal.

Amikor meg a villám csapkod és meghasad az ég, akkor kuncoghatunk kárörvendő egér módján, mert fedél alól pillogatunk ki a záporosőbe. Feleségünk megjön a piacról, és csupa szép színű ennivalót húz ki a kosarából, egyik ígéretesebb a másiknál, ettől a távoli vonatkürt sem von el.

A lapos lóbab pirosas mintázata hosszan szemlélhető, a nagy fazék körül terjeng a kolbászos bableves súlyos szagtömbje, és a sütőből kiáradva az egész konyhát kecses hullámokban betölti a szegfűszeges almáspiteillat.

Egyszóval a boldogság feltételei adva vannak, és még némi öndicséretnek is itt az ideje, Jutka beviszi a férjét Tapolcára, ahol egy nyomdában két példányban másolták és pasztikspirállal egybefűzték az új könyvének már korántsem nyers, de még mindig nem egészen érett szövegváltozatát.

Míntha lakna benne egy iskolaigazgató, aki mindennap elszámoltatja, hogy mit végzett, mutassa a leckét.

Várja, hogy Jutka ebédelni hívja, az újságok már nem emlegetik a szaharai forróságot, megjött az eső, de a föld még száraz.

Igen, uram, mondható, hogy ez a körforgás egy kissé egyhangú, sőt kicsinyes is a benne rejlő ismétlés miatt, de hát jó uram, nem maga irányította körbe-körbe a napot és a holdat, és nem maga a mérnöke ennek a mindent magába vonó körforgalomnak?

És mi más lenne az inga, mint körjárat, és még a szív verése is, egy-kettő, egy-kettő, aztán csak egy elnyúló és kiegyenesedő vonal.

Ma tíz éve föl hívtam Danilót, már a hátgerincére is áterjedt a rák, leszállt a repülőgépről, és elkezdett iszonyatosan fájni, már csak a morfium segített.

Az öngyilkossághoz már nem volt ereje, már nem félt a haláltól, csak a testi fájdalomtól, rohamosan fogyott, nehezen beszélt, mentőkocsi vitte a kórházba a mindennapos besugárzásra. Azt mondta, jók hozzá, Bernard Henry-Lévy megszerezte neki Párizs legjobb orvosát, van még néhány hete.

Abban az évben Donald Barthelme is meghalt a texasi Austinban, ugyancsak rákban.

Mit mondjak Danilónak? Neki csak most van, a fájdalom és a tudatlanság. Csak a testhelyzet, a várakozás az ápolónőre és a szúrás.

Mit csinálsz? Danilo: haldoklom.

„Gyakran jut eszembe Péterfy Jenő kijelentése: Mindenki, aki magyarnak született s így akarva, nem akarva vállalja szenvedésünket, kárpótlást kap azáltal, hogy Arany Jánost eredetiben olvashatja.”

Kosztolányi Dezső